№ 5 ՇԱԲԱԹ 10 ՅՈՒՆՎԱՐԻ

1915

ՔԱՌԱՍՈՒՆԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ 10 ՅՈՒՆՎԱՐԻ № 5

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարին 6 րուբլի և 7 ամսվանը 6 րուբլի. ամսվան 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction "Mschak"
Խմբագրատան տ ե լ ե ֆ ո ն № 2—53

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.

Տպարանի տ ե լ ե ֆ ո ն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1915 Թ. ՀԱՄԱՐ

(ԼԱՐ-Դ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է՝

12 և 11 ամիս	10 ամիս	9 ամիս	8 ամիս	7 և 6 ամիս	5 ամիս	4 ամիս	3 ամիս	2 ամիս
10 րուբ.	9 րուբ.	8 րուբ.	7 րուբ.	6 րուբ.	5 րուբ.	4 րուբ.	3 րուբ.	2 րուբ.

Յունվարի 1-ից մինչև փետրվարի 1-ը 85 կոպ.

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի, Թիւրքիայի բաժանորդները 120 ղրուշ։

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով. Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել տողատեղին երեսի վրա (պետիտ) 20 կ., վերջին երեսի վրա 10 կոպ.

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն եւ 40 կոպ. նամականիշ։

Հին բաժանորդներին խնդրվում է կպցնել փոխադրական ըլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով։

«Մշակը» ունի սեփական թղթակիցներ պատերազմի ու կովկասեան ռազմաճակատի վրա—Վարշավա և մօտակայ շրջաններում, Կարս, Սարիղամիշ, Բաշքալէ և այլն։

ՊՐԵՄԻԱՆԵՐ

«Մշակի» ՏԱՐԵԿԱՆ այն բաժանորդները, որոնք 1915 թ. համար (սկսած յունվարի 1-ից 1915 թ.) միանուագ կամ մաս-մաս վճարած կլինեն 10 րուբլի բաժանորդագինը, կը ստանան 1915 թ. ընթացքում ՁՐԻԱԲԱՐ հետևեալ նոր լոյս տեսնելիք գրքերը.

1) „Տանջանքը", մեծ վէպ ՇԱՀՐԻԱՐԻ, հայկական յեղափոխական կեանքից։

2) „Հայկական հարցը", ուսումնական գոյաւէսենական, մի պատմական համառոտ, պատկերներով։

Ծանօթ.—Արտասահմանեան բաժանորդները պրեմիաների ստանալու համար պիտի ուղարկեն նամականիշ, որի չափերը կը յայտարարվեն իր ժամանակին։

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal "MSCHAK".

ՊՐԵՄԻԱ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԵՏԱՁԳՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Երեկոյեան, յունվարի 12-ին,

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԽՈՒՄԲԸ

կը ն ե ր կ ա յ ա ց ն է

ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ

Դրամա 5 արար, Լ. Շանթի

Մասնակցում է ամբողջ խումբը։

Տոմսերը գնելը սովորական են։ Սկիզբը ճիշտ ժամը 7½-ին

Ռեժիսոր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ

Վարչութիւն հրաժարվում անցանկալի՝ Ա. Սեդանեան, Ե. Ջիլեան

տո. (ա. օ.) 15. 2—1

Կիրակի, յունվարի 11-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին

ԲԱՂԱՔԱՅԻՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

ն շ ա ն ա կ վ ա ծ է

ՀԱՅ ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

անդամների ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ չայրանալութիւն։

Օրակարգ խնդիրներն են.

1) Ընդունելութիւն Ընկերութեան նախագահի.

2) Ընդունելութիւն վերստուգիչ Յանձնաժողովի անդամների

3) Զեկուցում փոխօգնութեան ընկերակի համրի հաշիւ

Ընկերութեան անդամները ցանկացածները ինչ ժողովին մասնակցեն Ս. Սուրիանեան։

13. 3—2

ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՍԱԼՈՆ

Յօգուտ ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ հայ փախստականների համար, Կիրակի, յունվարի 29-ին

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻ ՕՐԸ համար 1 ր. փետրվարի 20 կոպէկով վաճառվելու է 10,000 հատ

Ս. Զ. Լեւոնի երեք օրհնում է հայոց ազատագիտ Վարդան Մամիկոնեանի դրօշակը։

Թէ Թիֆլիսում եւ թէ գաւառներում ամեն տեղ վաճառվելու է Վարդանանց տօնի օրը միայն հատը 20 կոպէկով։

Գաւառներից պահանջները պէտք է անել փութով։ Ծանապարհածախսը պատուէր տուողը չը պէտք է վճարի, եթէ պահանջը 25 օրինակից պակաս չէ։

Դիմել՝ ТИФЛИСЪ, БЮРО ПЕЧАТИ, Головинскій пр. 41.

(ու. չ.) տո. 13. 0—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Շաբաթ, յունվարի 10-ին

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏ. ԸՆԿ. ԽՈՒՄԲԸ

կը ն ե ր կ ա յ ա ց ն է

Թագաւոր, օրէնք եւ ազատութիւն

Պիէս 4 գործող. Լ. Անդրէեվի, թարգմ. Ս. Թառայեանի։

Սկիզբը ճիշդ ժամը 8-ին։

Ռեժիսոր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ

Հիւրերը՝ ըստ յանձնարարութեան՝ վճարում են մուտքի համար — աղամարդիկ 50-ական կոպէկ, կանայք և ուսանողները 25-ական կոպէկ։

տո. 11. 2—2

Լ ո յ ս տ ե ս ա ւ

Պետրոգրադում Բ. ԻՇԽԱՆԵԱՆԻ մի նոր ռուս-աշխատութիւնը

Б. ИШХАНЯНЪ

«Нѣмецкій профессоръ о германскомъ шовинизмѣ»

(Факты и разоблаченія)

Գինն է 15 կոպէկ։

Դիմել կենտրոնական պահեստին՝ Петроградъ, Книжный магазинъ М. В. Попова, Невскій № 66. իսկ Կովկասում՝ «Գուտենբերգ» (Թիֆլիս) և «Сотрудникъ» (Բագւում) գրավաճառներին։

2. 10—4

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԴԷՄ

—o—

ՀՐԱՄԱՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ

7 յունվարի

Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրը Թիւրքերի վրա տարած յաղթութեան առիթով փոխարքային ուղարկել է հետևեալ հեռագիրը.

Շնորհաւորում եմ ձեզ, կոմս, կովկասեան բանակի հերոսական յաղթութեամբ և Թուրքաց զօրքերի կատարեալ պարտութեամբ։ Խնդրում եմ հէնց այժմ ներկայացնել առաւել աչքի ընկնող հրամանատարներին և օֆիցէրներին ռազմական պարգևների՝ սկսած գեներալ Իւդենիչից։

«ՆԻԿՕԼԱՅ»

Յայտարարելով Նորին Մեծութեան այսքան բարձր ողորմածութեան մասին, հրահանգում եմ այս հրամանը կարդալ բոլոր զօրամասերում ու զօրաբաժիններում և բոլոր վարչական հիմնարկութիւններում։

Կովկասեան բանակի գլխաւոր հրամանատար, գեներալ-ադիւտանտ՝

Կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկով։

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԶՕՐԱՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

Կովկասեան բանակի գլխաւոր հրամանատարը Գերագոյն Զօրահրամանատարից ստացել է հետևեալ հեռագիրը.

Ուրախ եմ, որ նորից հնարաւորութիւն ունեմ ամբողջ սրտից ողջունել ձեզ և Կովկասի, Թուրքեստանի ու Սիբիրի հերոս զօրքերին Կարաուրգանի մօտ տարած փայլուն յաղթութեամբ։

Մեր հիանալի զօրքերը նորից ապացուցեցին իրանց անխորտակելի ույժը և որ Աստուծու օգնութեամբ նրանց համար անհնարին ոչինչ չկայ։

Խնդրում եմ յայտնել Կարաուրգանի յաղթութեան բոլոր պանծալի մասնակիցներին, նաև բոլոր զօրամասերին, որ նպաստել են այդ յաղթութեանը, Իմ ջերմ, սրտագին շնորհակալութիւնը և ցանկութիւնները յետագայ յաղթութիւնների համար։

Գեն.-ադիւտանտ՝ ՆԻԿՕԼԱՅ

ՌՈՒՍ-ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—

9 յունվարի

(Վերջին հաղորդագրութիւն)

ԹԻՖԼԻՍ.—Պաշտօնական։ Կովկասեան զօրաբանակի շտաբի կողմից.

Յունվարի 8-ի ընթացքում բոլոր մասերում տեղի ունեցան աննշան ընդհարումներ։

Աւելի խոշոր ռազմական գործողութիւններ եղան անդրճորոխեան շըրջանում, ուր մեր առաջխաղացութիւնը, չը նայելով Թիւրքերի յամառ ընդդիմադրութեան, շարունակվում է առաջ կերպով։

Արտոսի մօտ մենք գրաւեցինք Թիւրքական մի թնդանօթ։

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

8 յունվարի

ԹԷՀՐԱՆ.—Թիւրքերի նկատմամբ Թէհրանի կաբինէտը դեռ շարունակում է համբերատար վերաբերմունք ցոյց տալ։

Գլխաւոր գանձարանում տեղեկութիւն է ստացվել, որ Թիւրքերի՝ Թաւրիզ յարձակվելու ժամանակ ձերբակալված ֆինանսական պաշտօնեայ Մուզաֆֆէր-ուս-Սալթանէն՝ Բանի նախկին նահանգապետը՝ հրացանի է բռնվել։

ՍՈԼՈՒՆ.—Առաջարկելով ֆրանսիական և անգլիական հիւպատոսներին Սիրա քաղաքից, Թիւրքերը ստիպեցին նրանց պարտաւորութիւն ստորագրել՝ յայտնելու իրանց կառավարութիւններին, որ Թիւրքիայի ափերը ռմբակոծելու դէպքում ամեն մի սպանված մահմեդականի համար մահապատժի կենթարկվեն երեք անգլիացի կամ ֆրանսիացի հպատակ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

Էնվէր-փաշայի աւանտիւրիայի վերջին գործողութիւնը

Դեկտեմբերի 24-ից մինչև յունվարի 6-ը Կարաուրգանի մօտ՝ պատմական Զիվին-Արդոստի կիրճերում և բարձունքներում տեղի ունեցաւ Էնվէր-փաշայի նախաձեռնութեամբ սկսված Օլթի-Սարիղամիշ ողբերգական արշաւանքի վերջին գործողութիւնը։ Ընդամէնը 25 օրվայ կռիւներում Թիւրքական 3-րդ զօրաբանակի 4 կորպուսներից (9-րդ, 10-րդ 11-րդ և 12-րդ) 9-րդը վերջնականապէս ջարդվեց և գերի ընկաւ, 10-րդը՝ կորցնելով իր կազմի կէսը՝ աջողեցրեց մի կերպ Օլթիի մօտով անցնել դէպի Թիւրքական սահմանը, 12-րդը խոշոր կորուստներ կրելով Արդահանի մօտ և Եալաղուսչամի կիրճերում թողեց Արդահանը և շպրտվեց դէպի Թիւրքական սահման, իսկ 11-րդը՝ ցանկանալով փրկել փախչող կորպուսների մասերը՝ առաջ անցաւ Զիվինի վրայով և, Կարաուրգանում հանդիպելով մեր քաջարի զօրքի յարձակմանը, փախուստով ուղղվեց դէպի Քեօփրիւ-Քեօյ—Էրզրում ճանապարհը և դրանով մասամբ միայն փրկեց իր կազմի կէսը վերջնական ջնջումից։

Ահա այսպիսի ողբերգական վախճան ունեցաւ Թիւրքական 3-րդ զօրաբանակը, որը դեռ ևս դեկտեմբերի 1-ին իր շարքերում հաշւում էր՝ 120—130,000 կռւող ույժեր, 150-ից աւելի թնդանօթներ և գնդացիրներ։

Նշանակալից է, որ դեկտ. 15-ին, երբ մենք մեր պատերազմական տեսութեան մէջ «Մշակի» էջերից Էնվէր-փաշայի այդ ձեռնարկութիւնը անուանել էինք աւանտիւրա և իրան՝ Էնվէրի ձեռքով պատրաստած մի ծուղակ, որի մէջ, ասել էինք, անխուսափելիօրէն ընկնելու է նախ և առաջ Թիւրքական բանակը, Թիֆլիսում հրատարակվող մի հայ թերթ փորձ էր արել ծաղրել մեր այդ գուշակութիւնը և դրա համար հրապարակ էր բերել մեր շտաբի դեկտեմբերի 23-ի այն հաղորդագրութիւնը, թէ արշաւող ույժերը եղել են 3 կորպուսներ, այն ինչ մենք դրանից առաջ պնդել էինք 3 դիվիզիաների վրա։

Ձենք ուրանում մեր սխալը, սակայն միայն այդ կէտում. և դա առաջացել է նրանից, որ մենք չէինք կարող անգամ ենթադրել, որ Էնվէր-փաշան և Թիւրքական շտաբը այնքան թեթևամտութիւն կունենան, որ այս ձիւն ձմրանը, մեր լեռնային՝ բարդ բուն մօտքով անճանապարհ երկրում, 3 կորպուսներ կարել կը տան 125—140 վերստ տարածութիւն և դրանց համար գերեզման կը պատրաստեն Բարդուզի և Գիւլավերդի լեռներում ու կիրճերում։ Հետաքրքրական է, որ 1877 թւի նոյեմբերին և դեկտեմբերին, երբ մեր զօրքը 28,000 ույժերով գտնվում էր Էրզրումի պարիսպների տակ, իսկ մեր բանակի միւս մասը 30,000 ույժերով Կարսի մէջ և նրա շրջանում, ճիշդ նոյն ծրագիրն ունեցել է նաև Իսմայիլ փաշան, և երբ այդ ծրագիրը յայտնի է եղել մեր գլխաւոր բանակում, թէ Լօրիս-Մելիքօվ և թէ գեն. Օբրուչեվ այդպիսի ծրագիրը համարել են աւանտիւրային, «որին չի դիմի ոչ մի զօրապետ, որը փոքր ի շատէ արժէք է տալիս իր զինուորների կեանքին»։

Եթէ Թիւրքական շտաբը չը ղեկավարվէր Էնվէրի աւանտիւրային ծրագրով, այլ առողջ բանականութեամբ, նա պէտք է իմանար, որ Բարդուզի լեռները ոչ Վատերլօյի դաշտավայրն են, ոչ Վիսլայի ու Մարնայի լայնարձակ հովիտները, ուր երկաթուղիների ցանցով մի քանի կորպուսներ կարող են 50—70 վերստ ճակատում ազատ շարժումներ անել՝ մերթ այս զօրամասը առաջ տանել, մերթ միւսը և երբեմն զօրքերի միլիոնաւոր շղթան ընդհանուր գրոհի հանել։

Ահա այս բոլորը ունենալով աչքի առաջ, մենք Էնվէր-փաշայի ձմերային արշաւանքը մեր լեռներում և նրա ճանապարհների կատարեալ բացակայութեան պարագաներում՝ ամենայն իրաւամբ համարել էինք մի համարձակ և անմիտ աւանտիւրա ու ծուղակ*)։

Եւ այդ բանը արդարացաւ բառ առ բառ, կէտ առ կէտ. և եթէ այս արշաւանքում Թիւրքերի կողմից մասնակցում էին փոխանակ դիվիզիաների կորպուսներ, դա աւելի վատ հէնց այդ նոյն կորպուսների համար, որոնք իրանց քանակով այդ նեղ ճակատում միայն խանգարում էին միմեանց։

Եւ այսպէս՝ Կարաուրգանի մօտ կատարվեց Թիւրքական խելակորոյս արշաւանքի տրագեդիայի վերջին գործողութիւնը, որով և Էրզրումի մօտ ժողովված մօտ 150—170 հազար կռւողներից այժմ մնացել են՝ Էրզրումի բերդապահ զօրքը, 10-րդ կորպուսի մօտ կէսը, 11-րդ կորպուսից նոյնքան և 12-րդ կորպուսի ողորմելի մնացորդները՝ ընդհանուր թւով ոչ աւելի քան 45—50 հազար հոգի՝ լքված, ջարդված, յուսահատ ու գզգզված մի մասսա, որը այլևս զօրք չէ, այլ կարօտ, դիսցիպլինա ու հաւատ կորցրած մարդկանց մի համախմբում, որին կարգի բերելու և իսկական կռւող ույժ դարձնելու համար հարկաւոր են ամիսներ և թարմ ույժեր։ Կա՞ն արդեօք այդ թարմ ույժերը։ Դրա մասին յաջորդ անգամ։

Ա. Երկաթ

*) Նոյն բանը, միայն աւելի ուշ, ասացին նաև ռուսական միւս թերթերի պատերազմական գրողներ՝ Միխայլօվսկի, Օգլին, Տարտ, Գան և ուրիշները։ Ա. Եր.

ԻԹԹԻՀԱԴԻ ՓՇՐՎԱԾ

I

Ռուսների՝ Թիւրքերի դէմ ունեցած պատերազմները բոլորն էլ ռուս-Թիւրքական են, քանի որ այդ բոլոր պատերազմները եղել են յիշեալ երկու պետութեանց վարչութիւնների մէջ։

Իսկ այս պատերազմը մենք համարում ենք իթթիհադ-ռուսական, քանի որ այս պատերազմը բորբոքող, արծարծող և սկսողներն եղան իթթիհադականները։ Այսօր նրանք են առաջնորդում բանակները և նրանք են ուզում իրանց ույժով չափվել ռուս բանակի հետ։

Անշուշտ հայ մամուլին 7 տարուց ի վեր ծանօթ է երիտասարդ թիւրք օֆիցէրների այն զօրեղ միութիւնը, որը կործանեց կարմիր Համիդի բռնակալութիւնը, իբր թէ վերահաստատեց Միդհատեան սահմանադրութիւնը և այսօր կառավարում է Թիւրքիան։ Բայց Թիւրքիայի վրա ծանրացաւ կապարի նման այդ միութեան անսահման բռնավորութիւնը, որը նրա իսպառ կործանման պատճառը պիտի դառնայ։ Եւ քանի որ տևտօն Վիլհէլմի հետ զինակցած և գերմանացիների թևով թռչող իթթիհադականները նենգութիւններով, գաղտագողի ծովահէնին յատուկ ընթացքով սկսեցին այս պատերազմը, նրանք պիտի փշրվէին չարաչար։ Մանաւանդ որ հակառակ իսլամի կղերի համախմբական կամքին բորբոքեցին այս պատերազմը և հակառակորդ թիւրք-իսլամ ժողովրդին մորակի ու հրացանի կոթի հարուած երով առաջ մղեցին դէպի կռւի դաշտ, ուստի այս պատերազմը աւելի քան իրաւամբ կարելի է համարել իթթիհադական։

Սարիղամիշ գերի բռնված մի ծերունի թիւրք ասում էր.

— Ես այդ տմմար ջահիլներին ասացի՝ «դեռ մօրուքիս մազերի միջից չի անհետացել ուռուսի վառօդի ծխի հոտը», բայց ապուշները ո՛չ ոքի չը լսեցին։ Ես նրանց կրկնեցի, թէ «տղերք, ուռուսի ռումբն ու գզգախի թուրը հարսանիքի տանը ուտելու հալվա չէ»։ Ինձ ծաղրեցին։ Դէհ, կերա՞ք, պրծա՞ք, հիմի քաշեցէք յաւիտենական տանջանքներ։

— Եթէ դու չը գայիր, ծվ կարող էր քեզ բռնի բերել,—պատասխանեցի յուզված ծերուկին,—որը նուիրածս գլանակները ծխելով՝ գլուխը շարժելով ասաց.

— Աղա, դուք չէք իմանում, թէ ջահիլները իրանց միութիւնով մեր գլխին ի՞նչ զարհուրելի փորձանքներ բերին։ Եօթը որդով սեղան էի նստում, եօթը հարս ունէի և անչափ թոռներ։ Թէմրանն ինձ համար դրախտ էր։ Էլ դրախտն ի՞նչպէս կը լինի։ Ալլահը երկնքից մեզ կապրին է տալիս, երկիրը եղ, ոչխարն ու ուղտը ոսկեթել բուրդ։ Բայց ինչ օգուտ։ Եօթը տարվան մէջ եօթը որդուս էլ գլխները կերան։ Երկուսը Սալօնիկում ընկան, մեծ խառնակութեան ժամանակ, երրորդը Թարաբուլուզի կռւին ղողերօցքով մեռաւ, չորսն էլ բուլգարների դէմ արիւնաթաւալ ընկան Էդիրնէի պարիսպների տակ։ Էլ տանս մարդ չը մնաց։ Մեծ է Ալլահը, թոռներ ունեմ, բայց մատղաշ են։ Մեծը 11 տարեկան է։ Եկան թէ բէգճար պիտի տանէք, մորակելով եղներս դուրս քաշեցին գոմից, լծեցին և ինձ էլ մորակելով առաջ քշեցին։ Ի՞նչ կարող էի անել։ Ինձ ասում էին՝ «դին ուղուրունա» (հաւատի պաշտպանութեան համար), այն ի՞նչ իրանք անկրօն են։ Եթէ Ալլահից վախենային, մէթէ թնդանօթների գնդակները մեր սայլերին կը բառնային և գահմարուն (դեկտեմբերին) այս սառնամանիքին այս լեռները կը քշէին։ Երկու զոյգ արջարներս էլ մորթեցին, կերան, սայլերս էլ վառեցին։ Մինչև անգամ արջարներիս կաշուց ինձ մի զոյգ տրեխացու էլ չը տուին։ Այսքան անիրաւութիւնից յետոյ, Ալլահը սրանց գործը ինչէ՞ պիտի առաջ մղէ։

— Այո, քեզ շատ դժուար է տանել այդ զրկանքները, բայց...

— «Բայց» չը կայ,—ասաց ծերունին յուսահատ,—Ալլահն որ կամենայ մարդուն կործանել, նախ նրա խելքը գլխից կառնէ, կը խելագարեցնէ, ապա կարողութիւնը խլելով սարէ-սար կը գցէ։ Ախար ես կռւել եմ 40 տարի առաջ Ալաջա սարի տակ և տեսել

ՋԱՒԱԴ ԲԱԼՕՒՂԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Մենք ստացանք հետեւեալ հեռագիրը Արմաւիրից. «Վախճանված հասարակական գործիչ Ջաւադ-բէկ Բալօւղեանի թաղումը նշանակված է կիրակի Լ. Գեանջեցեան»։

«Մշակի» խմբագրութիւնը ուղարկեց հետեւեալ ցաւակցական հեռագիրը հանգուցեալի այրուն պ. Լևոն Գեանջեցեանի միջոցով. «Մշակի» խմբագրութիւնը խորին ցաւով իմացաւ հայ շիտակ հասարակական և գրական գործիչ Ջաւադ Բալօւղեանի վաղաժամ և անակնկալ մահը։ Խնդրում ենք ձեզ լինել խմբագրութեան ներկայացուցիչ թաղման ժամանակ և արտայայտել հանգուցեալի այրուն անկեղծ վշտակցութիւնը»։

«Աղբիւր-Տարազի» խմբագրութիւնը ուղարկել է հետեւեալ հեռագիրը.

«Աղբիւրը» և «Տարազը» ողբում են սիրոյ և ազատութեան երգիչ և իրանց անմոռաց աշխատակից Ջաւադ-բէկին։ Բանաստեղծի յիշատակին կը նուիրվեն «Տարազի» մի համար և Գրական-Գեղարուեստական Սալօնի հերթական երեկոյթներից մէկը։ Լ. Գեանջեցեանին խնդրվում է լինել «Աղբիւր-Տարազի» ներկայացուցիչ»։

ՀԱՅ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԸ

Երեւանից հեռագրում են, որ շարունակում են այնտեղ գալ փախստական հայեր և ասորիներ Ջուլֆայից։ Խորէն եպիսկոպոսի նախագահութեամբ կազմված յանձնաժողովը ընդունում և տեղաւորում է նրանց՝ դպրոցների շէնքերում և մասնաւոր տներում։ Մի առ ժամանակ Երեւանում մնալով փախստականները հեռանում են մօտակայ գիւղերը։

Օդեսսայի հայկական կոմիտէտին թոյլատրված է տուփերով և հանգանակութեան թերթերով ժողովարարութիւն անել բացառապէս հայկական խանութներում և տներում յօգուտ հայ փախստականների։

Կ. Հ. Բ. Ընկ. կից գործող կենտր. կոմիտէտին Կարսից ամսիս 5-ից հեռագրել են հետեւեալը.

«Ամեն օր Թիւրքիայից գալիս են Կարս և նրա շրջանները գաղթականների նոր խմբեր, որոնց մէջ կան քիւրդերի և թիւրքերի ձեռքով վիրաւորվածներ. շատերի ոտները ուռած են։ Վերջին խմբերը երեխաներին ճարում են ճանապարհին ընկած. Նրանցից մէկը երեք տարեկան է։ Սահմանագլխի պատերազմական գործողութիւններից յետոյ, այն քրիստոնեաները, որոնք չեն կարողացել փախչել մեր սահմանը, սրախողխող են արված։ Կարսի շրջանում փախստականների թիւը հաշւում են 50,000։ Սահմանագլխի հայ գիւղերից մի քանիսը բոլորովին աւերակ են դարձած։ Կարսում ապաստանել են 600 հոգի։ Ներկայումս մեծ շարժում է սկսել Կաղզուանի կողմից. դրութիւնը շատ ողբալի է։ Երեխաներից շատերը մերկ են ու բոկոտն. հիւանդների թիւը շատ է. տիֆը տարածված է։ Հարկաւոր է շուտափոյթ օգնութիւն՝ հացի, հագուստի և անկողնի»։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Էջմիածնի կենտր. կոմիտէի կազմը

Էջմիածին, 2 յունվարի

Թաւրիզի հայոց դպրոցների ուսուցիչներից շատերը եկել են Էջմիածին, ոմանք գնացել Ալէքսանդրապոլ և ուրիշ տեղեր։ Նրանց պատմելով՝ Թաւրիզի հայ բնակչութեան մեծագոյն մասը թողել է քաղաքը և հեռացել Ռուսաստան, իսկ այնտեղ մնացել են միմիայն մօտ 100 ընտանիք։ Թիւրքերը կախաղան են հանել ռուսասէր յայտնի պարսիկներից մի քանիսին։ Ատրպատականի առաջնորդը մի կերպ ճողոպրել է ժողովրդի մի մասի հետ։

Գաղթականների հոսանքը շարունակվում է Էջմիածին. կարիքը շատ մեծ է։ Վեհափառը շրջաբերական կոնդակով կարգադրել է կազմել ամեն տեղ կոմիտէներ, հայ փախստականներին օգնութիւն ցոյց տալու համար։ Կենտրոնական կոմիտէն հաստատված է Էջմիածնում, անդամներն են՝ Բագրատ եպ., Եփրեմ եպ., Մատթէոս եպ. և Գարեգին վարդապետ։ Ց. Ս.

Հայ-սերբիական երեկոյթ

Կիսլովոդսկ, 4 յունվարի

Երէկ երեկոյեան կուրզալում կայացաւ հայ-սերբիական երեկոյթ վիրաւոր զինւորների ռուս և հայ կոմիտէների նախաձեռնութեամբ։ Զուտ արդիւնք՝ համերգից, բուֆէտից, ծաղիկներից և այլն վաճառումից մնաց 1500 ռ., որի $^2/_3$-ը հայ գաղթականների օգտին է յատկացվելու, իսկ $^1/_3$-ը սերբերի։

Շնորհակալութեան արժանի են երեկոյթի կարգադրիչները և աջակցողները, որոնք ամեն ջանք գործ դրին երեկոյթի աջողութեան համար։ Ջանգեզուրցի

Մի համեստ նուէր

Ղազախ, 30 դեկտ.

Տեղիս հայերը մինչ պատրաստվում էին հանգանակութիւն բանալ յօգուտ գաղթականների, տեղիս վաճառական Պ. Ց. Ալլահվերդեան այսօր հեռագրով 200 ր. փոխադրեց Վեհ. Հայրապետին իր սեփականութիւնից։ Զ. ք. Ապրեսեան

ՍՐՏԱՇԱՐԺ ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

Հին-Նախիջևան, 1 յունվարի

Ահա մի քանի օր է Ուրմիայից, Մարաղայից, Սալմաստից ու Թիւրքաց-Հայաստանից փախած գաղթականների շարանները անցնում են Հին-Նախիջևանից դէպի վեր։ Ուժասպառները, հիւանդները, ծծկեր երեխաներով ծանրաբեռնվածները առաջ չեն կարողանում գնալ։ Ղարախանբեկլու, Թումբուլ, Ալիաբաթ, Եամխանա, Աստաբաթ՝ երկաթուղուն մօտիկ գիւղերը եղբայրական ջերմ կարեկցութիւն են ցոյց տալիս հալված-մաշված, ցրտից, քաղցից ու վշտից գեղնած, գունատված գաղթականներին։ Գիւղացիք բուռն եռանդով հասցնում են դրանց սայլերով գիւղ, ապաստան տալիս։ Այդ մասնակի օգնութիւնները չնչին են ծով կարիքի առաջ։ Անհրաժեշտ է միահամուռ ոյժերով օգնութեան հասնել։ Սոսկալի զրկանքներ են կրել մինչև այստեղ հասնելը։ Ոմանք ծանրաբեռնված են 4—5 փոքրիկներով։ Կօզակները ճանապարհին թափված երեխաներին ձիերի վրա են վերցրել։ Կամաւորների կատարած դերը այս գործում աննկարագրելի ու սրտաշարժ է։ Մի երեխայ Թմբուլի ճանապարհին մահացաւ, գիւղում կը թաղվի։ Ծննդաբերութեան շատ դէպքեր են պատահել դաժան եղանակում բացօդեայ։ Ճանապարհին մեռնող երեխաների թիւը տասնեակների է հասնում, որոնց դիակները անթաղ սառնամանիքներին են յանձնել ու անցել դալկահար մղկտան սրտով ծնողները։ «Թողել ենք ամեն ինչ, հոգի ենք ազատել» լալագին կրկնում են ոմանք։ Լծկան գոմէշ-քալերով տեղափոխվողները 100 րուբլանոց գոմէշը Ջուլֆայում 5 րուբլով ծախել են թուրքերին ու եկել...

Ջուլֆայում 20,000-ից աւելի են հաշւում գաղթականներին։ Երկաթուղու կայարանում տեղ չը լինելով՝ բացօդեայ են գիշերում։ Հացի կատարեալ սով է։ Գզնութ գիւղից սայլերով հաց են հասցրել Ջուլֆա։ Դա էլ մի կաթիլ է մեծ կարիքի առաջ։ Շատերը ճանապարհի ժխորի մէջ կորցրել են իրանց հարազատներին։ Փախստական ասորիների վիճակը նմին նման է, որոնց նոյնպէս կարեաց չափ ձեռք է մեկնում հայ գիւղացին։ Անհրաժեշտ է, բացի արտաքին օգնութիւնը, տեղային ոյժերի միահամուռ մասնակցութիւնը ամենալայն չափերով այդ վեհ եղբայրական գործին...

Ա. Տէր-Ստեփանոսեան

Ց. Գ.—Այս րոպէին, յունվ. 1-ին առ. ժ. 9-ին, տեսարանը Հին-Նախիջևանի կայարանում սոսկալի է։ Պլատֆորմում ու կայարանում գլխաւորապէս ասորի գաղթականների ձեռքից շարժվել չէ լինում։ Տասն հազարաւոր փախստականների մեծ մասը գիշերն անց է կացրել բացօդեայ։ Մի ջլոտ վերմակի տակ բացօդեայ պառկել էին՝ գլխաբաց, ոտաբոբիկ, ցնցոտիներով պատած վեց երեխաներ։ Ցաւագար աչքերով մի կին ողբում էր ձեռքի վրա մեռնող մանչ երեխայի մահը։ Տեսարանը անտանելի է։ Կանայք և երեխաներ՝ չթէ պատառոտված շորերով՝ դողդողում են խոնաւ օդում։ Տեղային ժողովուրդն այդ տեսարանի առաջ լաց է լինում։ Հազարաւոր խմբերով ոտաբոբիկ շարան-շարան բռնել են կայարանի ճանապարհը դէպի Հին-Նախիջևան։

Հարկաւոր են օգնութեան ամենալայն միջոցներ։ Կարիքը անպատում է ու սոսկալի...

Նոյն

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Երէկ և նախընթաց օրը կայարանից անընդհատ արտէնալ են տեղափոխում կովկասեան զօրաճակատում թիւրքական զօրքից խլած թնդանօթները և ռազմամթերքը։

◆ Երէկ կովկասեան ռազմաբեմից սանիտարական գնացքներով Թիֆլիս բերվեցին վիրաւորների նոր խմբեր։ Ծանր վիրաւորները թողնվեցին Թիֆլիսում, իսկ թեթևներին տարան Կովկասի միւս քաղաքների լազարէթները։

◆ Վերջնական հաշւից երեւում է, որ «Կառապանների օրը» Թիֆլիսում տուել է ընդամենը 2229 րուբլի 25 կոպէկ։ Բաղ. կենտ. կոմիտէտը իր անկեղծ շնորհակալութիւնն է յայտնում կառապանների աւագ Կորոլեվին և այն բոլոր կառապաններին, որոնք մասնակցութիւն են ունեցել «Կառապանների օրվայ» մէջ։

◆ Թիֆլիսի նահանգի ազնուականութեան պարագլխին թոյլատրված է նահանգի ազնուականութեան սովորական ժողով գումարել։

◆ Կովկասի քաղաքների միութիւնը Եկատերինոդար է փոխադրել 80,000 ր.՝ այնտեղ վիրաւորների համար լազարէթներ կահաւորելու համար։

◆ Վրաստանի էկզարխ Պիտիրիմ արքեպիսկոպոսը սինոդին յայտնելով ռուս հոգևորականութեան արած գործերի մասին Արդահանում՝ յայտնում է նաև, որ հայ-լուսաւորչական և հայ-կաթօլիկ հոգևորականութիւնը ոչ պակաս արիութեամբ է կատարել իր պարտականութիւնը։

◆ Թիֆլիս է եկել յայտնի երգչուհի Վան-Բրանդտը, որի 1-ին գաստրոլը նշանակված է այսօր Արքունական թատրոնում։ Կը ներկայացվի «Տրավիատան»։

◆ Պատերազմից վնասվածներին օգնող հայկական կենտրոնական կոմիտէտը յունվարի 29-ին, փախստականների օգտին կազմակերպում է միօրեայ հանգանակութիւն տուփերով, «Ողորմածութեան և գթութեան օր» անունով։ Այդ օրին մասնակցողները կարող են գրվեն կոմիտէտի «Մի գաւաթ թէյ» թէյատանը, որ գտնվում է Գանովսկայա փող. վրա № 3, Մանթաշեանի տանը։

◆ Թիֆլիսի հայ օրիորդների կոմիտէտին թոյլատրված է հանգանակութիւն անել կոմիտէտի միջոցները աւելացնելու համար։

◆ Ծննդեան տօնավաճառը յօգուտ պատերազմից վնասվածների տուել է 1800 ր., իսկ տօնածառը, որ կազմված էր նոյն նպատակով, տուել է 2000 ր.։

◆ Գորգիջանովի այգու ձմեռային շէնքում, որ գտնվում է Մուշտայիդ այգու մուտքի մօտ, բացվում է լազարէթ բացառապէս վիրաւոր թիւրք ասկեարների համար։

◆ Հ. Բ. Ընկ. թոյլատրված է իր բաց արած թէյատները պահել մինչև յունիս. բացի այդ թոյլատրված է բանալ մի թէյատուն ևս Միքայէլեան փողոցի վրա։

◆ Յովհաննէս և Յարութիւն Մկրտումեանները օգնելից խմիչքներ վաճառելուն համար իւրաքանչիւրը 3000-ական րուբլու տուգանքի են ենթարկվել։ Հակառակ դէպքում կրելու են եռամսեայ բանտարկութիւն։

◆ Կովկասի քաղաքների միութիւնը տաք իրերի և չոր մրգերի նոր կապոցներ է պատրաստում գործող զօրաբանակը ուղարկելու։

◆ Թաթախման գիշերը, յունվարի 5-ին, Գայիանեան դպրոցի ճաշարանում ճաշ տըրվեց 650 հայ կամաւորների Դաւիթ-խան Աւան-Իզբաշեանի հաշւով։

◆ Մենք յայտնեցինք, որ վաճառականների աւագ Արշակ Միլեանը առևտրի և արդիւնաբերութեանը մատուցած իր ծառայութեան համար ստացել է ‹Коммерцій совѣтникъ› տիտղոսը։ Թիֆլիսի վաճառականութիւնը մի առանձին պատգամաւորութեան միջոցով շնորհաւորում է իր աւագի պարգևատրութիւնը։

◆ Շուշեցի եղբ. Աւագ, Միք. և Եսայի Բաղդասարեանները խմբագրութեանս տրամադրութեան տակ են դրել 10 ր. ներկայ տարվայ ընթացքում մի օրիակ «Մշակ» ուղարկելու Շուշու գաւառի Շօշիքենք գիւղի ծխ. դպրոցի հասցէով։

◆ Ստեփան Կէվինը Արագսի ափերին, Раздаянъ-ում, կ. Հ. Բ. Ընկ. կից գործող հայկ. կոմիտէտին առաջարկել է, որոշ պայմաններով, գաղթականներից մօտ 1000 ընտանիք բնակեցնել։ Պայմանները, ըստ կոմիտէտի այնքան էլ նպաստաւոր չեն։

◆ Այսօր աղքատներին բաժանվում է կ. Հ. Բ. Ընկ. յատկացրած 150 րուբլին։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ Մօսկվայի վաճառականական ընկ. ընդունել է մի բանաձև, որով բօյկօտի է ենթարկելու գերմանական արդիւնաբերութեան ապրանքները։ Դրա հետ միաժամանակ վաճառ. ընկ. կոչ է անում Ռուսաստանի բոլոր վաճառականներին՝ նոյնպէս բօյկօտի ենթարկել գերմանական ապրանքները։

◆ Յունվարի 1-ին Վարշավայում վախճանվել է կոմս Անդրէյ Պետրովիչ Տօլստոյ, որ այս օրերս պարգևատրվել էր ս. Գէօրգի խաչով։

◆ Յունվարի 2-ին, երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ, վախճանվեց Մօսկվայի համալսարանի բազմաշխատ պրօֆեսոր Նիկօլայ Ալէքսէևիչ Ումով։ Հանգուցեալը իր ֆիզիօլոգիական բազմաթիւ աշխատութիւններով յայտնի էր ոչ միայն ռուսների մէջ, այլ և օտար երկիրներում։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական Տուն

«Նապոլէօն կամ ճակատագրի մարդը», դրամա 3 գործ. և 6 պատկ. հեղ. Էլնէրի և Լուխմանովայի, թարգմ. Մ. Ստամբօլցեանի։

«Ճակատագրի մարդը», ինչպէս անուանել են ֆրանսիական Մեծ Նապոլէօնին Էլնէրը և Լուխմանովան, առաջին անգամը չէ, որ գամում է իր վրա դրամատուրգների ու գեղարուեստական գրողների ուշադրութիւնը։ Առաջիններից լաւագոյնը մինչև օրս էլ համարվում է Սարդուի «Մադամ Սանժէնը», որի մէջ մենք տեսնում ենք Մեծ Կորսիկացուն իր բաղդի ու հանճարի ամենափայլուն շրջանում։ Էլնէրը դուրս է բերում Նապօլէօնին նրա կեանքի վերջին՝ ճիշդ որ ողբերգական շրջաններում, երբ մեծ զօրապետը աքսորվեց Ֆրանսիայից և ապա, փախչելով, նորից Ֆրանսիական ափ իջաւ և 100 օրեայ թագաւորութեան ժամանակ Վատերլօյի մօտ կրեց ջարդը և դրանից յետոյ բռնվելով աքսորվեց ս. Հեղինէ կղզի և այդտեղ էլ նրան հաւատարիմ մնացած մի բուռն անձանց ձեռքերի վրա մեռաւ։

Սիւժէն վերցված է շատ աջող, մանաւանդ մի դրամայի համար, սակայն նրա իրագործումը կատարված է թոյլ թէ հոգեբանական և թէ բեմական կողմից։ Մենք սովորել ենք Նապօլէօնին տեսնել գծագըրված որպէս սակաւախօս և շատագործ մարդու, այն ինչ բեմի վրա Էլնէրը և Լուխմանովան Նապօլէօնին անդադար ու անվերջ խօսել ու ճառել են տալիս և այն էլ առանց նպատակի։ Իսկ շատախօսութիւնը հերոսի կողմից դրամայում և այն էլ Նապօլէօնի նման անձի կողմից միշտ վնասում է գործողութեանը։

Սա դրամայի ամենաթոյլ կողմն է, որը եթէ մի կողմ թողնենք, մնացած մասերը կը մնան բաւարար որպէս պատմական մի գրուածք այդ մեծ մարդու կենսագրութիւնից։ Մանաւանդ լաւ է վերջին գործողութիւնը՝ Նապօլէօնը ս. Հեղինէ կղզում և նրա մահը։

Ժողովրդական Տան մեր դրամատիք խըմբակցութիւնը մեծ ծառայութիւն է արել նրա դահլիճը լցնող հասարակութեանը՝ բեմ հանելով «Նապօլէօն» դրաման, որի գեղեցիկ թարգմանութիւնը պատիւ է բերում թարգմանիչ Մ. Ստամբօլցեանին։

Նապօլէօնի դերում դուրս եկաւ Ամօ-Խարազեան։ Եթէ չը լինէր դերասանի երկար հասակը և լղար կազմուածքը, նա իր խաղով կարող էր, ճիշդ որ, լաւ Նապօլէօն ուրուագծել։ Միւս դերակատարներից լաւ էր տ. Յասմիկ և մասամբ նաև պ. Երամեան։ Միւս դերակատարները թոյլ էին և իրանց դերերը չը գիտէին։ Բեմադրութեան մէջ աչքի ընկնող պակասներ չէին նկատվում։ Շատ կենդանի անցաւ Վատերլօյի ճակատամարտը։

Ընդհանրապէս դիտելի է, որ մեր մամուլը շատ քիչ ուշադրութիւն է դարձնում Ժողովրդական Տան ներկայացումների վրա, այն ինչ սա միակ սրահն է, ուր ժողովուրդը, այս բառիս բուն իմաստով, լըցւում է լեփ լեցուն, իսկ մեր սիրողները, օգտվելով մամուլի այդ անուշադրութիւնից, մեծ մասամբ անխնամ վերաբերմունք են ցոյց տալիս դէպի դերն ու խաղը։

Ա. Ա.

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի
Հիմնված 1880 Թ.
(Գոլովին, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վերաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։
Բ. Գ. ԱՂԱՄԱՐԵԱՆ—$9^1/_2$—2 ժ. ներքին, ջղային և երեխայոց հիւանդութ. և ծախկահատ.։
Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—11—12 ժ. ականջի, կոկորդի քթի հիւանդութ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. երեխ. հիւանդ. և չաբաթ. երեխայոց ներքին և հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ-Բ.ԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԻԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—6—7 ժ.
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
1. 0—143

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆՑԻ
ԱԻԱԶԻ ՎՐԱ
4 արարուածով դրամա։
Գինն է 50 կոպէկ։
Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին։
(3, 10) 1102. 3—3

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ
ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
L. SOLUSOՅԻ հետեւեալ երկերը.
1) ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, Թարգմ. Սուրխաթեանի . . . . . . 30 կ.
2) ԿՈՆՖՈՒՑԻՈՍ (Չինական իմաստունը), խմբագրութեամբ Լ. Ն. Տօլստօյի, կազմեց Ա. Բուլանժէ, Թարգմ. Սուրխաթեանի . . . . 7 կ.
3) ԱՍԱՑՈՒԱԾՆԵՐ ՄԱՀՕՄԷԴԻ, ընտրված Լ. Տօլստօյից, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի . . . 5 կ.
4) ՔՈՒՐԵՐԸ, Թարգմ. Դանիէլեանի . 5 կ.
5) ԻՆՉՈՎ ԵՆ ԿԵՆԴԱՆԻ ՄԱՐԴԻԿ, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի . . . 10 կ.
Նրանք, որոնք այս գրքերից մի-մի օ[րինակ] ընկնակը պահանջեն մեզանից փոքր կանխի[կ] ուղարկելով, կը ստանան $10^0/_0$ զեղչ և ճա[նա]պարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճա[րով] պահանջողներին զեղչ չի լինի։
Հասցէն՝ Ред. газ. «Мшакъ», Тифлисъ.
0—8

Առեւտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24. Տելէֆօն № 976.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։
Գործնական զբաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն աւանդվում են ըէալ կեանքից։ Առարկաները եւ. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն (ամենաւատ ձեռքի ուղղումն), արագագրութիւն. բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Մեքենագրութիւն. 3) Դակտիլլօգրաֆիա (ըմինգտօն և այլ.) և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Զբաղմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների թիւ շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 11—12-ը և երեկ. 4—6-ը։ Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 334 ունկնդիր, որոնցից 67 հոգի իգական սեռից)։
Կուրսերի հիմնադիր՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ
(ա.օ.) 1046. 0—16

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
„Настольный Кавказскій календарь“
на 1915-й годъ.
Հրատարակութիւն Նորին Կայսերական Մեծութեան Կովկասի փոխարքայի դիւանատա[ն]
Յաւելուածներով՝
1) Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրի գալուստը Կովկաս 1914 [թ.] (պատկերներով)։
2) Կովկասի քարտէզը 40 վերստ մասշտաբով (գոյներով), տպված կովկասեան զի[նուո]րական շրջանի շտաբի վիմագրատանը։ . . . . 3 րուբլի
Գինն է՝ առանց ճանապարհածախսի . . . . 3 րուբլի 50 կօ[պ.]
» ճանապարհածախսով . . . .
10. 3—2

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅ[Ի]
ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ ՏՊԱՐԱՆԸ
(ԼՕՐԻՍ-ՄԵԼԻՔՕՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆ)
կատարում է ամեն տեսակ տպարանական աշխատանքներ, այն է՝ տպագրում [է] լրագիրներ եւ ամսագիրներ, գրքեր, բրօշիւրներ, բլանկներ, աֆիշաներ, ծրագիրնե[ր] հարսանեկան հրաւիրատոմսեր, այցեքարտեր եւ այլն։
Ընդունվում են տպագրական պատուէրներ հետեւեալ լեզուներով՝ ռուսերէն, հայերէն, վր[աց]երէն, թուրքերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, աբխազերէն և լեռնականների բարբառ[ներով]։
Պատուէրները կատարվում են մաքուր, ճշդօրէն և չափաւոր գներով։ Ընդունվում են ն[աև] շուտափոյթ կատարվելիք պատուէրներ առանձին պայմաններով։
Պատուիրողների ցանկութեան համաձայն, տպարանը պատուէրները կարող է կա[զ]մել տալ, կամ բրօշիւրներ շինել, ու այնու յանձնել։
ԿԱՆ ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿ ԹՂԹԵՐ ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏ[ՈՎ] ԳՆԵՐՈՎ։
Տելեֆօն № 67.

Типографія Канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.